

ШЫН

Совет Эвилелинн Коммунистг партиязынын
Тыва область болгаш Кызыл хоорай комитеттеринин,
ажылчы чоннар депутаттарынын область Советинин органы

1953
август
19
СРЕДА
№ 161 (2816)
ВРТ89 20 КОП.

Дүжүт ажаап алышыкыны—көдээ
ажыл-агый ажилдарының эң хары-
салгалыг үези (1 арын).
К. Бора-Көже.—Агитация ажылы-
нын түннелинде (2 арын).
Корей улуска тайбын чуртталганы
хандырар (2 арын).
А. Кикин.—Тараа арыглаашкынын

болгаш кургандышыкынын механи-
заастары (3 арын).
ЭМЧИНИН СУМЕЗИ: А. Антонов.
—Ижин-шөйүндүнүң халдавырлыг
аарылары (3 арын).
Д. Демур-оол.—Балгазын санато-
рийн дээр ажилдап шыдаар ужу-
руг (4 арын).
М. Артына.—Багай ажилдыг сто-
ловая (4 арын).

Кыдат биле улус демократиязы-
нын европа чурттарынын аразында
садыгын хөгжүлдээ (4 арын).
Корей Улус-Демократтыг Респуб-
ликанын чазанын доктаалы (4
арын).
Барыин Берлиннин ажил чокта-
рынын комитетинин кыйгыры (4
арын).

Дүжүттү чидириг чокка ажаап алыр

лак дүжүттү тараа быжып, оон
ажаап алышыкынын колхозтар-
нын, МТС-терин болгаш совхозтар-
нын ажил-ишчилери эгелеп кирген.

Дүжүттү шалыкын болгаш чиди-
риг чок ажаап алыр, күрүне мур-
нунга алган хүлээлгени хуусаа бе-
тинде күөсүдир, колхозтарга үрезин,
фураж болгаш өске-даа нити фон-
дуларын тургузар—бо харысалгалыг
сорулганы чедиринин шитпир-
лээрине партия организациялары-
нын полит-кизирилгелиг, орга-
низация ажыл-чорудулгазы шуут
угланган турар ужуруг.

Партия болгаш совет чазактын
хүн-бүрүде сагыш салышыкынын
ачынында Тываның көдээ ажил-
агыйнын бири чергениң чаа тех-
никазы-биле чепсегленишкени бо
чылын дыка бедээ. Колхозтарын,
совхозтарын шөлдеринде чаа-чаа
күчүдүг комбайнар болгаш өске-
даа машиналар ажилдап турар. Ам
кол сорулгаларың бирээни болза,
көдээ ажил-агый техниказын билди-
лиг чөп ажилдап тургаш комбайн,
машиниң болгаш колхозчу бүрүзү
ажыл нормазын хүн-бүрү ажыр кү-
өсүдирин, күрүнеге тараа дужаалда-
зын үлгерилг чорударын чедип алы-
рыңга бүгү күштерин мобилизааста-
ры болур.

Ажаап алышыкынын өй-шаанда
чидириг чок чорудары МТС-терден
хамааржыр. Бо чылдың бүгү дүжү-
дүнүң 80 хууздун хөйүн ажаап
алыр сорулга оларын мурнунга
тургустунуп турар. Бешки беш чыл-
дың онаалдаларын хуусаа бетинде
күөсүдирин дээш областын хөй-хөй
комбайнларын социалисттик чарыш-
та киргеннер. Бай-Хаак МТС-те
«Сталинец—6» деп комбайнын баш-
карыкчызы эш Бобков 800 га чер-
ниң дүжүдүн ажаап алыр хүлээлгени
алгаш, баштайгы хүнде-ле норма-
зын ажыр күөсүдип эгелээ.

Ажаап алышыкынын дүргеделирин
чугула байдалдарың бирээни
болза, тарааның дески быжа бээр
манавайн, бышканнап кезип тургаш,
чидириг чокка ажаап алыр дээш
демисежири болур. Бо чылдың тара-
а ажаап алышыкынында бир онза
байдал болза, чайгы үе кончуг изиг
болганы-биле улуг участогтарга тара-
а хенертен бышканында. Аяа хо-
ждаашкын улуг когаралга тава-
рыштыгар деп чүве билдингир. Тара-
анын массалыг быжыды эгелээни-
биле кады хол кадыры-биле-даа,
ыттын кестирер машиналары-биле-
даа бышканнап кезер тараалар хөй
турда-ла шуптузун шөл-шөдү-биле
үдгедери быжырып алгаш комбайн-
биле ажаап алыр дээр бодалдар ам-
даа бар болуп турар. Тараалар хар-
ругда бышкаш күш четтирбейн, хөй
чидириге болгаш өске-даа когарал-
дарга таважык болур чүве төлээде,
шак ыңдыг бодалдарың окта шын
эвезин билзе чогуур. Тарааның бы-
жыдын хүн бүрү хайгаараар бол-
гаш ажаап алышыкынын кандыг-
даа ажаап алышыкынын кандыг-
даа чепсек-херекселени ажылгалга
кирери эргежок чугула.

Ажаап алышыкынын шын орга-
низаастары—ол дээрге, тарааның
кезилдизин, бастырылганын соон да-
рый тарааны арыглап, кургаткаш,
шандардан белеткел пункттарыңга,
колхоз амбарың сөөртүрү болур.
Чүс-чүс центнер тараа шанда кээп
мөөнөжиң, оон арыглаашкынын чо-
рутпалын турар Улуг-Хем районун
чамдык колхозтарында фактылар-
биле тааржып олурар чоруктары
болдурус.

Дүжүт ажаалдазы болза, мал че-
ми белеткээри, тудуг ажылы, мал
кыштаглаашкыныга белеткел чору-
дар сорулгалар-биле дапкырлажып
турарын билдири чугула. Бо ажил-
дарың кайызын-даа кады чорудар
ужуруг.

Бо хүннерде партия организация-
зынын мурнунда харысалгалыг со-
рулгалар туруп турар. Оларын хү-
лээлгези—политика-массалыг ажил-
дарың ховуларга калбарты, дүжүт
ажаалдазын күрүнеге тараа дужаал-
дазын чедиринин чорударыңга
тараажылары мобилизаастары бол-
ду. Агитациянын бүгү хевирлерин
болгаш методун ажил-ишчилерин
ортузунга калбарты. Көдээ комму-
нистер болгаш комсомолчулар со-
циалисттик чарыштын организаторла-
ры, мурнакчы дуржулгаларың не-
тередикчилери болур ужуруг.

**РСФСР-ниң Дээди Советинин үшкү
сессиязын чыылдырар дугайында**
РСФСР-ниң Дээди Советинин Президиумунун Чарлыы
РСФСР-ниң Дээди Советинин Президиумунун доктаадыры болза:
Российяны Совет Федеративтик Социалисттик Республиказынын Дээди
Советинин үшкү сессиязын 1953 чылдың август 25-те Москва хоорай-
га чыылдырар.
РСФСР-ниң Дээди Советинин Президиумунун Даргазы
М. ТАРАСОВ.
РСФСР-ниң Дээди Советинин Президиумунун Секретары
И. ЗИМИН.

Москва, 1953 чылдың август 15.

Чурттуң хоорайларында

Калуга. Сталин кудумчузу.

Чуруу А. Стужиннини.

ВЦСПС-тин XI пленумунун түннелдеринин талазы-биле профэвилел хуралдарын чорударының дугайында

Хоорайларга болгаш районнарга
профэвилел активтеринин хуралда-
рын сентябрь 10-га чедир чорудары
ВЦСПС-тин президиуму профэви-
лелдеринин чөвүлелдеринге хүлээт-
кен. Ол хуралдарга ВЦСПС-тин XI
пленумунун шитпирин чугала-
жып көөр.
Профэвилелдеринин төп, респуб-
лика, область, фабрика-заавод бол-

гаш чер-чер комитеттери сентябрь
15-ке чедир бүдүрүлгелерге, албан
челеринге ажилчыларын болгаш
албан-хаакчыларын ВЦСПС-тин
XI пленумунун шитпирлеринге кол-
баштырган хуралдарын чорудар
болгаш ол шитпирин күөсүдиринин
талазы-биле хемчеглерин төлөвилээр
ужуруг.

(СЭТА).

Дүжүт ажаап алышыкыны — көдээ ажил-агый ажылдарының эң харысалгалыг үези

Районнун мурнакчы колхозтарында

САРЫГ-СЕП. (Телефон-биле).
Көв-Хем районун «Сталинец орук»
колхозу бо чылын ажааза чогуур бү-
гү тарааның 53,3 хуузу, «Октя-
брьның 30 чыл ою» колхоз—30,5
хуузу, «Кызыл тука» колхоз—22,5
хуузу; Ворошилов аттыг көдээ
ажыл-агый артели—22,3 хуузу
август 15-ке чедир кестирип, басты-
рышаан, районнун мурнакчылары
болуп турарлар.
Тараа дужаарының күрүне планын
«Ленин орук» колхоз—24 хуу,
«Октябрының 30 чыл ою» колхоз—14
хуу, ол ышкаш Ворошилов аттыг кө-
дээ ажил-агый артели—13 хуу кыл-
дыр күөсүдип, районда мурнакчы-
лар болуп турарлар.
Сөөлүгү беш хонуктуң график пла-
нында айтыканыңдан ажыр район-
нун колхозтары 37 тоннаны дужаап,
күрүне мурнунга ылдыктыг хүлээлге-
нин колхозтар эрестиг күөсүдип ту-
рар.

Ажаап алышыкы дүлүктөөн

ТУРАН. (Телефон-биле). Бышкан
тарааның кыска үеде чидириг чокка
ажаап алыр дээш Би-Хем районун
колхозчулары элээн кызымак ажил-
дап турар. Эң ылаңгыя Ленин аттыг
көдээ ажил-агый артели бо чылын
кезип алза чогуур бүгү тарааның
17,6 хуузу, «Кызыл сылдык» колхоз
—16,5 хуузу, «Тилелге» колхоз—
16,4 хуузу, ол ышкаш күрүненн
Өкө совхозу бүгү тарааның 30,9
хуузу кезип ал, дүжүт ажаап
алырыңга районда мурнакчылар бо-
луп турарлар.

Күрүнеге 20 тоннаны

ЧАДАНА. (Телефон-биле). Чөөн-
Хемчик район бүгү тарааның 8,4
хуузу кезип, ажаап алган. Оон иш-
тинде Баян-Талада «Октябрь 30 чыл
ою» колхоз 94 гектарын тарааның
кезип, бастырган. Ынчаарга, Чыгра-
кыда «Коммунизмче орук» колхоз
168 гектарын тарааның кезип, бас-
тырышаан, август 15-ке чедир 30
ажыг тоннаны тарааның күрүненн
гараа дужаар пунктузунга кирген.
Шемиде Большевик» колхоз 94 гек-
тарын тарааның бастырышаан, кү-
рүнеге 20 ажыг тоннаны дужаап
мурнакчы болуп турарлар.

Хол каалыры-биле бышканнап кезип турар

САРЫГ-БУЛУН. (Телефон-биле).
Эрзин районун «Сталинец орук»
колхозун колхозчулары август 15-те
баштай бышкан тарааның хол ка-
дыры-биле 25 кизи бышканнап 10
ажыг гектарын тарааның кезип,
элээн кызымак ажилдааннар.

Ажылдың баштайгы неделезында

Кызыл районнун колхозчу ишчи-
лери 1953 көдээ ажил-агый чылы-
нын элбекшилдиг дүжүдүн чидириг
чокка ажаап алырыңче август 7—8
күштеринден эгелеп кирген. Бо
талазы-биле белеткел багай эвес бол-
ганын ажилдын баштайгы неделези
көргүзүп турар.
Чедерде «Победа» колхоз (дарга-
зы эш Седен-оол, парторганизация
секретары эш Очур-оол) август 16-
га чедир 224 гектарын дүжүдүн
«Сталинец—6» деп 2 комбайнар-
биле ажаап алган. Ында Кызыл
МТС-тин «Сталинец—6» деп 2 ком-
байнны соксаал чокка ажилдап
турар. Комбайн эш Доржу хүнде
эш Ходанов онаалдазын үргүлчү
10 гектар нормазыңдан 5—6 гектар-
ны ажыр, а эш Ходанов онаалдазын
үргүлчү 130 хуудан өрү күөсүдип ту-
рар.
Колхозтун тараа шөлүнде бүгү та-
ла-биле таарымчалыг дертинген
шымылгыг шак бар, ында бо чылын
200 тонна тараа кирер чаз складты
база кылдып тургускан. Дүжүт
алышыкынында 46 колхозчулар бар,
күш-ажылдын чурumu эки тургустун-
ган. Хана солуну, агитхуудустар үр-
гүлчү үнүп турар, мурнакчыларын
аттарын көргүзүгүнчү болгаш хүндү-
лелдин самбыраларыңдан көрүп бо-
лур.
Колхоз күрүнеге дужаар тарааның
массалыг дужаап турар. Бо чылын

Баштай бастырыткан тарааны күрүнеге дужаап турар

БАЙ-ХААК. (Телефон-биле). Таң-
дыда Калинин аттыг көдээ ажил-
агый артели бышкан тарааның чиди-
риг чокка кыска үениң иштинде эки
шынарлыг ажаап алыр дээш олар
чүлө комбайн-биле эвес, харын өске-
даа машиналарын болгаш бар-ла ар-
галарын бүрүнү-биле ажилдап, эл-
ээн кызымак ажилдап турар. Ылаң-
гыя колхозтун машинистизи эш За-

сентябрының 20-нин бетинде тара-
аның 800 гектарын дүжүдүн бүрүн,
чидириг чокка алырын хүлээлген та-
раажыларың кызымак күш-ажылы
улам күштелип турар.
Ажылдын баштайгы неделезынын
түннелинде «Совет Тыва» колхоз
600 гектар тараа культураларының
30 хуузу ажаап алган, а күрүнеге
тараа дужаарының планын 50 хуу
чедир берген. Ында «Сталинец—6»
база «Сталинец—4» — мындыг 2
комбайнар ажилдап турар.
«Совет Тыва» колхозтун шөлде-
ринде бо чылын тараан 50 гектар но-
гаа культуралары база-ла чагай
үнгөн, оон эрте тарыткан ногаала-
ры Кызыл хоорайнын салдыгында
болгаш столоваларында шагда-ла
киргилей берген. «Совет Тыва» кол-
хоз хоорайнын ол талазы-биле хер-
регеленин элээн хуузу хандырып
шыдаар аргалыг: картофельди 18
гектарны, өске яныз-бүрү ногаалар-
ны 22 гектарны тараан.
Колхозчу ишчилерин дүжүт
алышыкының чөп организаастап
удуртурун колхозтун даргазы эш
Нурсат, ында парторганизация сек-
ретары эш Сувак олар эки ханды-
рып турар. ССРЭ-нин Дээди Совети-
ниң бешки сессиязынын шитпирле-
рин, аяа эш Г. М. Маленковтун чу-
газын танышкаш, тараажылар
улам күш-ажылчы сорук киришкени-
ниң ажилдап турар.

гайченко болгаш сноп баглакчылары
эштер Шаталов, Попова олар хүнде
500 сноп баглаар нормазын 600—650
чедир баглап турар.
Колхозчуларынын кызымак күш-
ажылтын ачызында Калинин аттыг
көдээ ажил-агый артели август 12-ге
чедир күрүненн тараа дужаар пун-
ктузунга 35 тонна ажыг тарааның
дужааганнар.

Колхозчуларын кызымак күш-
ажылтын ачызында Калинин аттыг
көдээ ажил-агый артели август 12-ге
чедир күрүненн тараа дужаар пун-
ктузунга 35 тонна ажыг тарааның
дужааганнар.

Колхозтун тараа шөлүнде

Чая-Хөл районун Сталин аттыг
көдээ ажил-агый артелиниң ажил-
иши тараажылары бо чылдың дү-
жүдүн өй-шаанда чидириг чок ажаап
алыр болгаш күрүнеге тараа ду-
жаалгазын хуусаа бетинде күөсүдир
дээш шалыкын ажилдап турар.
Хову бригадазы (бригадир эш
Дамдын-оол) ажаап алышыкынын
баштайгы хүннеринде 14 га тарааны
бышканнап кескеш, оон 7,7 тонна
арбайын шаңда киригеш, күрүнеге
дужаары-биле арыглаашкынын, кур-
гадылганы чорудуп турар. Ол ыш-
каш тараажылар баштай бышкан

Улуг сорук киришкени

СУГ-АКСЫ. (Телефон-биле). Сүт-
Хөл районун малчынары, колхоз-
чулары болгаш машина-трактор
станциязынын ажилчин, албан-хаак-
чылары, ССРЭ-ниң Дээди Совети-
ниң V сессиязынын материаллары-
биле таныжып турарлар. Эң ылаң-
гыя 1953 чылда Күрүне бюджетинин
дугайында Хоюлууну болгаш көдээ
ажыл-агый үндүрүүнүң дугайында
Хоюлууну база ССРЭ-ниң Министр-
лер Чөвүлелиниң Даргазы эш
Г. М. Маленковтун илеткелин таны-
жып, өөрүшкү-биле хүлээп ап ту-
рарлар.
Сталин аттыг, Калинин аттыг бол-
гаш Киров аттыг колхозтарын кол-

хозчулары Дээди Советтин матери-
алдарын болгаш эш Маленковтун
илеткелин солуннарда парлаан
айы-биле сиңен, тараа шөлдеринде
бөлүк-бөлүктөп чапсар санында-ла
таныжып, аяаа социалисттик бот-хү-
лээлгелерин ап турарлар.

Чонун амыдыралын чайгылыш
чокка улам-на экижидип турар пар-
тиязынын болгаш Совет чазанын
канчаар-даа аажок улуг кичээниң-
инге хей-аыт кирген Сталин аттыг,
Киров аттыг колхозтарын колхоз-
чулары күрүнеге тараа дужаарының
5 хонуктуң графикин 200 хуу чедир
эрестиг күөсүдип турарлар.

Өөрүшкү-биле хүлээп ап турар

БАЙ-ХААК. (Телефон-биле). Таң-
ды районун Сталин аттыг, Калинин
аттыг болгаш «Красный партизан»
колхозтарынын колхозчулары ССРЭ-
нин Дээди Советинин бешки сессия-
зынын материалдары-биле таныжып,
хей-аыттыг өөрүшкү-биле хүлээп ап
турарлар. 1953 чылдын Күрүне бю-
джетинин дугайында база эш Г. М.
Маленковтун илеткелинин дугайы-
нда материалдар-биле ол ышкаш кө-
дээ ажил-агый үндүрүүнүң дугайы-
нда Хоюлу-биле танышкаш, партия-
ныч болгаш чазактын, ажилчы чо-
нун амыдыралын экижидеринче уг-

ланган улуг хемчеглерин көстүп көр-
бөөн өөрүшкү-биле хүлээп ап турар-
лар.

Төрөөн партиязынын болгаш Со-
вет чазанын сонгаарладып болбас
улуг сорулгаларын чогуур үезинде
ажылчы чонга дамчыдып бээр дээш
Сталин аттыг колхозта эш Багай-
оол, «Кызыл партизан» колхозта эш-
тер Иванов, Ворообев, Калинин ат-
тыг колхозта эштер Земцов, Лел
оол боттарынын пропагандист хү-
лээлгелерин эрестиг күөсүдип турар-
лар.

Барыин-Хемчиктин колхозтарында

КЫЗЫЛ-МАЖАЛЫК. (Телефон-
биле). Барыин-Хемчик районун Воро-
шилов аттыг көдээ ажил-агый ар-
тели 30 гектарын, «Комсомол 30
чыл ою» колхоз 26 гектарын,
«Красный пахарь» колхоз 36 гектар-
нын тарааның август 15-ке чедир
бышканнап кезип, бастырып алгаш,
районда мурнакчы черни ээлеп ту-
рарлар. «Красный пахарь» колхозта
комбайн эш Романов хүннүң-не
20 гектарын тарааның кестирип ап,
нормазын ажыр күөсүдип турар.
Күрүнеге тараа дужаарының та-
лазы-биле «Большевик» колхоз—65
тоннаны, «Красный пахарь» колхоз
—48 тоннаны, «Совет Тываның 5
чыл ою» колхоз—20 тоннаны август
15-ке чедир тараа дужаарының кү-
рүне пунктузунга кирип, районнун
мурнакчы колхозтары болуп турар-
лар.

Район август 15-ке чедир күрүне-
ге 96 тоннанын тарааның дужааган.

Күрүнеге кирип эгелээн

ЭЙЛИГ-ХЕМ. (Телефон-биле).
Улуг-Хем районун Эйлиг-Хем суму-
зунда Сталин аттыг көдээ ажил-
агый артели 49 гектарын тарааның
бышканнап кескен болгаш оон 44
гектарын бастырган. Алгаш дүжүдү-
нүн бир дугаарын күрүненн тараа
дужаар пунктузунга дужаап турар.

Колхозтарже шеф

БАЙ-ХААК. (Телефон-биле). Таң-
ды районун Бай-Хаак суурунун
ажылчы чоннары районнун дүжүт
ажаап алышыкынын кыска үени
иштинде чидириг чокка ажаап алы-
рыңга дузалажып, август 16-да
«Кызыл партизан» колхозка 40 ки-
жи шефтээ.

Шефчилер бир хүннүң дургузунда
25 тонна тарааны бастырышаан,
оон 10 ажыг тонназын күрүненн та-
раа дужаар пунктузунга киргеннер.
Ол ышкаш ыяш белеткелинин, үле-
пур комбинатынын база районнун
хергелел кооперациязынын коллек-
тивтери Ленин аттыг көдээ ажил-
агый артелиге шефтээш колхозтун
сиңен болгаш дүжүт ажаап алышы-
кыныңга биче эвес дузаны көргүс-
кеннер.

Бо хүнден эгелээш, бай-хаакчылар
районун тарааның чидириг чокка
чогуур үезинде ажаажып алыр дээш
воскресенье бурузунда-ле колхозтар-
га шеф чорударын шитпирлеп ал-
ган.

Агитация ажилынын түннелинде

Чөөн-Хемчик районун Чыргакы да «Коммунизмче орук» колхозта партия эге организациясы (секретары эш Белек) сизен кезилдезинин үзүндө партиянын политиктиг агитация ажилын эки организастаан. Сизен кезилдезинин кампаниясы өгөлдеринин мурунда партия эге организациясы агитколлективтин агитаторларынын составын четчелээш, тускай хуралын кылгаш оларнын сорулгазын таныштырып берген болгаш тус-тус участоктарга таарыштыр хуваап тургускан. Сизен кезилдезинде ажалдап турар ийи бригадала 18 агитаторлар ажалдап турар.

Олар сизен кезилдезинин кампаниясы эгелзенинде бээр колхозчулар ортузунга 35 удаа беседаларны, 45 удаа солун номчулганын чоруктан, бригадаларга агиткуудустарын 15 удаа үндүргөн, көргүзүг самбыраларын 42 удаа шимеп, четчелеп үндүргөн.

Агитаторларнын чорудуп келген беседаларынын колдуг темалары — Совет Эвилелинин Коммунист партиясынын XIX съездинин шийтпирлер, съездин партия Топ Комитетинин ажилынын дугайында эш Г. М. Маленковтун отчет илеткели, съездинин түнел хуралына эш И. В. Сталиннин төгүлүг чугаазы, 1951—1955 чылдарда СССР-нин хөгжүдзенин дугайында бешки беш чыл планынын талазы-биле партиянын XIX съездинин директивалары, улуг баштычы болгаш башкы И. В. Сталиннин мөчезинге холбаштыр Совет Эвилелинин Коммунист партиясынын Топ Комитетинин, ССР Эвилелинин Министрлер Чөвүлелинин болгаш ССРЭ-нин

Дээди Сөвединин Президиумунун Совет Эвилелинин бүгү ажилчы чоннарына, партиянын бүгү кежигүннеринге кыйгыры, марттын 9-та улуг баштычы болгаш башкы И. В. Сталинни орунуктуган кажындадын митингизинге эштер Г. М. Маленков биле В. М. Молотов оларнын чугаалары база партиянын, чактыктын хун-бүрүдө үндүрүп турар доктаалдары, шийтпирлер болуп турар.

Агитаторлардан эштер Сайын, Санчай-оол, Манзырыкчы, Үндүн, Кендей, Лопсан, Сүрүн олар колхозчулар ортузунга эи хөй беседаларны, номчулгаларын чорудуп, идепкейлиг ажалдап турарлар.

Политиктиг агитация ажилын чорудары-биле кады агитаторлар колхозчулар ортузунга социалист чарышты калбартып турар.

Сизен кезилдезинде ажалдап турар колхозчулар кижин бүрүзү социалист чарыштын бот-хүдзэлгезин алган ажалдап турарлар.

Ол ажалдарнын түннелинде колхоз ам үеде силос белеткээринин планын бүрүн күүсеткен болгаш сизен кезер планын доозар чоокшулап турар. Сизен кезилдезинде ажалдап турар колхозчуларда ажал нормазын хун-бүрүдө ажыр күүседип турар мурнакчылар дыка хөй. Блалык сизен кезер машинанын машинистер Кызыл-оол, Анааш, хол кадыры-биле сизен кезип турар Момай, Шончалай, Чудурукпай, сизен сарааттап турар Көккөй, Шагдыр-оол Кашпай-оол, сизен бөлүкчүлери Ылды-оол, Байыр-оол олар хун-бүрүдө ажал нормазын 120—150 хуу күүседип, колхозтун мурнакчылары болуп турарлар.

К. БОРА-КӨЖЕ.

Агитаторларнын чөвүлел хуралы

Сүт-Хөл районун чер-черде агитаторларынын чөвүлел хуралы чоокта чаа район төвүнге болуп эркен. Чөвүлел хуралды СЭКП-нин райком секретары эш С. П. Серен сизени болгаш дүжүтү чогуур үезинде ажаап алыры—үенин харысгалгалыг болгаш күрүненин эи чугула политиктиг херээ болур. Ычангаш

партиясынын болгаш Төрөөн чуртувузун идегелинге кайы хире берилип турарынын түнели шак бо үеде көстүр апардыр—деп бодуну илеткейлиге демделген. Ол ышкаш Киров аттыг колхозтан келген агитатор эш Седенмаа болгаш өске-даа эштер санал бергилзэн.

Ш. ДОНГАК.

Көскү агитацияны эки организастаар

Колхозчу ажил-шичлерин ортузунга социалист чарышты калбартырынга, күш-ажылга идепкейлиг көдүренинг болгаш салдынып турар ажал-агыт сорулгаларын чедишкенин күүседиринге агитация ажилы улуг уjur-дузалыг.

Бо ажал Өвүр районун «Торгалы» колхозта кончут багай болуп турар. Ында партиянын көскү агитацияны—позунгалар, плакаттар, хана солуну, агиткуудустар кончут хаая

көстүр болгаш куду шынарлыг. Бригадалар аразында социалист чарыш калбарбаан, тус-тус кижилерин социалист хүдзэлгелери чок.

Ооң уламандан колхозта сизен кезилдези, тудуг ажилы куду темпиг болуп, колхозчуларнын иштинден чамдык кижилер күш хүнүнүн минимуну күүсетпес, ажалга үнемес ийикпе харыссалга чокталыр чүлдөр бар.

Күрүне планын ажыр күүсеткен

ТООРА-ХЕМ. (Радио-биле). Тожу районун ажалчы чоно күрүнеге эт дужаарынын планын 108 хуу, дук дужаарынын нинти планын 132,8 хуу, оон иштинде аыт чели дужаарынын күрүне планын 141 хуу күүсеткен. Ол ышкаш балык тударынын, кат-чимис чырынын болгаш

тооруктап алырынын планнарын база улуг болгаш биче алгы-кештер дужаарынын күрүне планнарын хуусаа бетинде долдур болгаш ажыр дужаар дээш Тожу районун ажалчы чоно кызымак ажалдап турарлар.

Корей улуска тайбын чуртталганы хандыраар

Бо хун корей улус япон империализмин дарлалында Корейны Совет Армиянын хостаан хүнүн демделеп турар. Аар-берге човуланга бастырып чораян корей улус сес чыл мурунда ур манаан хосталганын чедип ап, бодунуң национал күрүненин катеп төртүндүренин оруунга, чаа амьдыралдын оруунга туруп алган.

Корей улустун мурунга чырык бедиктер ажитынган. Соңгу Корейда үрегдетинген будуртгелер Совет Эвилелинин акы-дума дузазы-биле катеп тургустунган. Черин демократтыг реформазынын түннелинде чус-чус мун тараачын ажил-агытлар черни алганар. Корейнын Улус Демократтыг аныак Республикасынын улестүрүнүң болгаш ажал-агыттын чедишкенин хөгжүлдөй улус өөредилгезинин, культуранын болгаш кадык камгалалынын көдүрлүшкүнү-биле камсырлашкан.

Мурнуу Корейнын хөгжүлдзени мырынай сыр өскээр барган. Чурттуң ол кезин ээлеп чагырып, англи, америк эрге-чарыгалар корей улустун тура-соруунга удурламыштыр, анаа Ли Сын Маннин чалча бөлүгүн реакциялыг корум-чурумун тургусканар. Ол бөлүктүн дузазы-биле агрессия күштер бүгү чуртка улуска удур лисынманчы корум-чурумун күчүлөп илпередир сорулга-биле 1950 чылдын июльде Корейга дайныны кылып үндүргөн.

Хөй-хөй кижилерин амы-тынынга четкен болгаш улустар аразынын эи шыгыны нарындашкынын айныштын болдуга ап турган хан төгүшкүнүң дайны Корейда үш чыл ажыр үргүлчүдзөн.

лажышкынын чедишкенин доозулганын улустар маадырлыг корей улустун болгаш кыдат улустун эрес-маадырлыг эки-турачыларынын улуг тилдеги, тайбынга ынакшыдыг куду кертишин тилеилези кылдыр дүрүм өзугаар көрүп турар.

Корейга агрессия дайныны төгөп келген империалист бөлүктөр корей улусту дискет кырынга дүргөн олуртурун кордап турганар. Херек кырында ындыг эвес болган: олар аар-берге дайынга донашкыш кижин болгаш техника талазы-биле улуг чидирилерге таваржып, бодунуң шериг талазы-биле алдарын туолууга чедир турулдурунганар. Корейга агрессия дайнынын сорук кийричкилери болгаш организакчылары ол бүгүнүң түннелинде боттарынын планнарында ойталаарычче болгаш тайбынчылдыга ат салырычче албадаттырган.

Интервентилерге болгаш оларнын лисынманчы чалчаларына удур корей улустун чөптүг дайны бодунуң төрөэн чуртунуң хосталганы болгаш хамаарышпас чоруу дээш демисел корей улуска демиселче болгаш тилеилеже сныш чок күштерин болгаш чалданыш чок тура-сорукту төртүндүргенин көргүскөн. Туруштуг, күчүлүг болгаш маадырлыг чорук фронтуга болгаш Корей Улус-Демократтыг Республиканын тилынга массалыг болушкун апарган.

Корейнын күш-ажылчы партиясы чоңунуң бүгү кезектерин сырып катышкан лагер кылдыр канналыдырган. Бо үедеги империализмин эи күчүлүг шериг машиназынын халдааны корей улус тийлестирбес чоруун көргүскөү, чүгө дээрге, ол шын херек дээш тулчуп турган. Маадырлыг корей улуска дузалары-биле барган кыдат улустун алдардыг эки-турачыларынын кайгамчык чаа-

гөй эрес-маадырлыг чоруктарын депшилгели кижин төрөлгөтөн кажандаа ултас.

Хосталга болгаш хамаарышпас чорук дээш корей улустун демиселин тайбынга ынакшыдыг улустар бүгү делегейге тайбын дээш боттарынын хууда демиселинин чарылбас кезин кылдыр кезезде шак ыначаар көрүп келген. Корей улусту камгалар, Корейда хан төгүшкүннерин соксадыр, корей айтырын тайбын шийтпирлээр дээш күчүлүг шимчээшкн чөр болганына калбарган. Тайбынче миллион-миллион кижилерин тура-соруу болза, агрессорлар канчаандаа херекке албайн барбас эргажок күчүлүг күш болу берген.

Ам, Корейга тайбынчылдыганы чарганынын соонда агрессорларын оон дузазы-биле Корейга боттарынын эжелечи бодалдарын ботландыра дзэн «күштерин» үрдүнчк «политиказынын» буурап дүшкен чоруу шак ол маргыш чок барымдааны улам-на илден болдурган. Ындыг политика улустар аразынын айтырын шийтпирлеш шыдапас болгаш улустар аразынын дүшкүрүлүг чоруун кошкадырынга эвес, ханын чидилгендеринге чедирер.

Корейга тайбынчылдыганы чарган чорук, оон-биле кады бир эвес, сонуургалдыг талалар албадалдыг аргазы-биле хөдөлөр дээр оралдажышкындан ойталаар болза, тайбын чугалажышкынын болгаш дугуржулгаларнын аргазы-биле улус аразынын маргылдаалыг айтырыларын шийтпирлээр чорукка чедишкенин чедип ап болурун көргүзүп турар.

Корейда тайбынчылдыга — корей айтырын эчизинге чедир тайбын шийтпирлеш таарыштырычыч орукту чүглө өгези. Сорулга чүл дээрге, тайбынын ол чугула чедишкенин

быжыглаары, ийи талалардан тайбынчылдыганын негеделерин ылап сагырын хандыраар, а оон соонда элзэн бедик деннелге политиктиг конференцияны чымдырып, корей айтырын тайбын шийтпирлеш таарыштырычыч упланган оон чагай ажалын хандыраар болур.

Ол политиктиг конференцияны Корейга тайбынчылдыга дугайында дугуржулгага ат салганын болгаш оон күштүг болуп киреринин соонда уш ай дугузунда сонуургалдыг чурттарын чазактары чымдырган турар уjurлуг дээрзи бидингир болгай. Ол конференция бир эвес ден чоруктуг, бот-бодун билчир чоруктуг үндезининге чорутуруп, ийи талалардан чагай тура-сорук бар болуп болза, ам чедишкенин болуп эрттери черле илден. Корей улус бодунуң салымын тургузуп алган турзун дээш ханы сонуургалдыг бүгү тайбынга ынакшыдыг кижилерин манап турары таарымчалыг түннелдерин чүглө ындыг арга-биле чедип ап болур.

Даштыкы парралганын сөөлгү үенин дугузунда болган чок-ла чугаалай кагылап турары медээлер болза, агрессия күштер ол болуп политиктиг конференцияга корей айтырын шийтпирлээр чорукту нарындадырын оралдашпышаан, улустар аразынын байдалын мурунку хөвээр-ле хораннаарын оралдажып турар.

Корей айтырын АКШ чангыс талалап боду шийтпирлээр бодалдыг дээр эи реакциялыг бөлүктөрүнүн хөвүн ховар эвес илередип турар Даллестин меделелин мырынай чоокта чаа америк парлалга парлап үндүргөн. Ол меделел корей айтырын тайбын шийтпирлээрин негеп турар бүгү делегейнин улустарынын аразында дүвүрээзинин болдурган.

Чалча «президент» Ли Сын Ман-биле будугу дугуржулга чарырынын херээнге АКШ-тын күрүне департаментинин идепкейлиг чоруу улус-

тарнын дүрүм өзугаар шыгыны кичишкенин болдуруп турар. Корей айтырын тайбын өзү-биле шийтпирлеш чугалажыр уjurлуг политиктиг конференциянын будузунда АКШ-тын күрүне департаментин Ли Сын Маннин казаа-биле шериг керээзинин төлөвиленин парлап үндүргөн, америк чагырыкчы бөлүктөр тайбынчылдыга дугайында дугуржулга политиктиг конференция Корейдан бүгү даштыкы шериглерин үндүрер дугайында айтырынын чугалажышкынын аргазы-биле шийтпирлээр хүдзэлгелиг деп дорт айтып турбужа, боттарынын шериглерин Мурнуу Корейга тодаргай эвес хуусаанын иштинде артыраары бодал турары ол керээден илден Керээден алгаш көөрге, оон киржикчилери АКШ-тын азы лисынманчы «чактыкын» контролонда турар левискээрин моон сонгаар-даа калбарып бодалдыгы база илереп турар. Шак ындыг дугуржулга Ыракы Чөөн чүккө тайбыны быжыглаарынын планнарында эвес, ханы келир үе агрессиянын планнарында барымдаалатынганы мырынай илденди.

Корей айтырын тайбын шийтпирлээр чоруктуң дайыннарын димзенишкенин мурунга бүгү тайбынга ынакшыдыг улустар тилдеги быжыглаар дээш демиселге боттарынын серемчиленин болгаш идепкейин улам бедидип, корей айтырын, база сонуургалдыг талаларнын чугалажышкынын аргазы-биле улустар аразынын өске-даа бүгү маргылдаалыг болгаш ам-даа шийтпирлестимзэн айтырылганын тайбын шийтпирлеш таарыштырары дээш улам чүткүлдүг демиселге турар.

Корейда тайбынчылдыга тайбын амьдыралды катеп төртүндүренин, үрелген хоорайларын, фабрика-

лары, заводтарын, школаларын болгаш эмнелгелерин, театрларын болгаш чуртталга бажынарын катеп тургузарынын талазы-биле корей улустун мурнунга калбак аргаларын ажалды берген. Корей улус дайнынын таварыштырганы балыгларын чедишкенин экиртип алырын Совет Эвилели бүгү сагыш сеткилиден күзеп турар.

— Алдарлыг корей улустун амьдыралы тайбынын байдаларына чечектелерин бистер совет кижилер күзеп турар биз. Дайнынын чидирени аар балыгларын экиртип талазы-биле Совет Эвилели корей улуска дузалар. Корейнын үрегдетирген ажал-агытын катеп тургузарында ам дораан бир миллиард рубльди үндүрүп бээрин чазак шийтпирлээр—деп ССРЭ-нин Дээди Сөвединин сессиязына Совет Чактыкын баштыкчызы Маленков чугаалаан.

ССРЭ-нин Дээди Сөведи бүгү совет улустун тура-соруун илерестипшаан, маадырлыг корей улуска улус ажал-агытын катеп тургузарынын талазы-биле оон ажалында дуза көргүзөр дугайында Совет чактыкы шийтпирин чангыс эп-сеткил-биле чүлүдүг деп көргөн. Демократтыг лагеринин бүгү улустары караалап коораан корей улуска оон тайбын амьдыралын катеп төртүндүренинге болгаш ажал-агытын катеп тургузарында дузаны көргүзөрлер.

Маадырлыг корей улус демократтыг лагеринин улустарынын акы-дума дузазы-биле кыска хуусаанын иштинде бодунуң хоорайларын болгаш суурларын катеп төртүндүрүп, бодунуң экономиканын болгаш культуразын көдүрүп, тайбын байдалдарга таарымчалыг чуртталганы катеп тургузарын чедип алыр.

(«Правданын» август 15-теги мурунку чүтүг).

Чурукта: Чаа-Хөл районун төвүндө пароход доктаап турар черде.

Чуруу С. Феоктистовтуу.

СИГЕН БЕЛЕТКЕЛИНИН ПЛАНЫН ДОЛДУР КҮҮСЕДИР

Сиген белеткелинин планын күүсеткен

БАЙ-ХААК. (Телефон-биле). Танды районун Калинин аттыг көдзө ажал-агыт артелинин эш Обуховка удурткан сизен бригадасы бо чылын сизен кезеринин планын долдур бол-

гаш ажыр күүсеткен. Ол ажалга бригаданын шалыпчылары эштер Шаталов, Загайченко болгаш Петреев алышкылар кызымак ажалдаанар.

Хүнде 120 тонна силос

СУГ-АКСЫ. (Телефон-биле). Сүт-Хөл районун Жданов аттыг көдзө ажал-агыт артелинин эш Кончукка

удурткан 70 ажыр кижин киржикчилеринг воскресниги август 9-та 120 тонна сизенин силостап салган.

Колхозка шөфтээшкн

САРЫГ-БУЛУН. (Телефон-биле). Эрзинин район төвүнүн ажалчы, албан-хаакчытарында 105 кижин Мереде «Кызыл сылдыс» колхозка август 9-та воскресник кылган. Ол хун 5 ганын сизенин хол кадыры-биле кескен болгаш 5 ганын сизенин кургатпышаан, бир улуг сараатты тургузуп берген. Оон ынай будун чартык ганын картофелинин бок үнүжүн аштап арылган. Эштер Чиктан, Намзырай, Ондар, Өлзей-оол олар воскресникке эи идепкейлиг ажалдаанар.

гаш ажыр күүсеткен. Ол ажалга бригаданын шалыпчылары эштер Шаталов, Загайченко болгаш Петреев алышкылар кызымак ажалдаанар.

Областын колхозтарында болгаш совхозтарында сизен кезилдезинин чоруп турарынын медээзи (август 15-те, хуу-биле)

Районнар	Белеткелер сизен	Салгып сикээ
1. Бий-Хем	89,1	52,9
2. Тожу	60,4	103,6
3. Танды	60,3	20,8
4. Чөөн-Хемчик	56,1	59,0
5. Каа-Хем	54,4	50,6
6. Кызыл	52,9	36,9
7. Улуг-Хем	51,8	68,8
8. Барыын-Хемчик	34,7	113,2
9. Тес-Хем	33,0	67,1
10. Чаа-Хөл	29,5	138,8
11. Бай-Тайга	28,5	47,0
12. Эрзин	24,1	59,8
13. Сүт-Хөл	24,9	68,1
14. Өвүр	21,2	100,0
Совхозтар:		
1. «Өөк»	31,9	3,4
2. «УТКА 25 чыл»	21,9	29,0
3. «Элегес»	14,2	10,7
4. «Барлык»	12,6	33,3

МТС-терде сизен кезилдезинин, силос салышкынын чоруп турарынын медээзи (август 15-те, хуу-биле)

МТС-тер	Бөстөгөн гектар	Салгып сикээ
1. Бий-Хем	67,4	42,2
2. Бай-Хаак	49,4	—
3. Сарыг-Сеп	32,6	18,0
4. Чадаана	32,3	31,2
5. Тес-Хем	30,0	—
6. Кызыл	28,8	—
7. Шагаан-Арыг	28,8	100,6
8. Балгазын МЖС	27,4	—
9. Чаа-Хөл	4,3	—
10. Кызыл-Мажалык	1,6	—
11. Сүт-Хөл	—	188,0
12. Бай-Тайга	—	—

Ногааның чайгы ажаалгазы

Барыын-Хемчик районун Эрги-Барлыкта «Большевик» колхозта ногааның чайгы ажаалдазы эки чоруп турар. Июль айнын бирги чартында 16 га ногаанын чашпан-сизенин аштаан. Ногаалар чашпан-сизенге бастырбайн турарында эки өзүп турар. Июль айнын ийги чартында ногаанын чашпан-сизенин 2 дугаары ашталганычче болгаш картофельдин доорзун хөмеринче эгелеп кирипкен, анаа колхозчулардан Дагы, Долчан, Куске, Долгар болгаш өскөлдөр-даа эки киржип турарлар.

Барыын-Хемчик районун Шекпээрде «Красный пахарь» колхозтун ногаа бригадасы (бригадир эш Дүктүг-Эник) эркен чылга бодаларга бо чылын дыка хөй яны-бүрү ногааларын тараан. Бригадала 20 ажыр колхозчулар ажалдап турарлар, олар ногааларын сугартып, бок үнүжүн аштап, доураан чымчадып, бедик дүжүт чедип алырын кызып турарында ногаанын үнүжү дыка чагай болуп турар. Ногаачыларда Сандык-оол, Сержин, Маклаа, Ачык олар эки ажалдап турарлар.

К. СЕРИН.

К. БОРАНАЙ.

Тараа арыглаашкынын болгаш кургадышкынын механизастаары

(БАРЫН-СИБИРЬНИН КОЛХОЗТАРЫНЫН ДУРЖУЛГАЗЫНДАН)

Барыи-Сибирьни колхозчулары болгаш механизаторлары көдээ ажил-агый чылынын шиптирлиг үези—тараа культуураларынын ажаап алышкынын болдунар шаа-биле эки чорудар чангыс күзел-чүткүл-биле хаара түттүнгөн.

Новосибирь областа тараа культуураларынын шөлүнүн 94 ажыг хуузу комбайннар-биле ажаап ап турар. Бир эвес 15—20 чыл бурунгаар ажаап алышкынын шөлүнүн гектар бүрүзүнге бети дээрле-ле 8 кижиниң ажылдаар хүнериниң чарыгдалын негеп турган тараа кестирер машиналар, лабогрейкалар болгаш аът күжү-биле ажылдаар кестирер машиналар ажаап алышкынын кол машиналары болуп турган болза, кожаткы азы боду чоруур комбайнар-биле бир гектарны ажаап алырынга күш-ажыл чарыгдалы ам чүгле 0,2—0,3 кизи ажылдаар хүн болуп турар. Ол болза 40 катап эвээш.

Ажаап алышкын соонда хөй күш үнер ажылдары—тарааның арыглаашкынын, сортировкалашкынын болгаш кургадышкынын механизастаашкынын ажылы бисте өске байдалдыг болуп турар. Колхозтар болза, ол сорулуга колдуунда чүгле вейкаларны, сортировкаларны, триерлерни, оларже тарааны хол-биле урар, бар турар хол приводтарын ажыглаарын бодап турарлар. Ээлчег иштинде бүдүрер ажыл бир колхозчуга чүгле 1—1,25 тонна арыгдан тараа болуп турар.

Сибирьнин районнарында тарааны колдуунда 2—3 катап арыглап турар. Ынчангаш тараа арыглаар машиналарынын бүдүрүкчүлүүн 2—3 катап бедидерин чедип алыры тергиниң чуула.

Ажаап алышкын үезинде Барыи Сибирьге хөй чыс чаап, тарааның шыгы аажок бедик—22-ден 32 хуу чедип турар болганда ону сүмөлдүрүп турар. Оон ужурунда колхозчулук шаярныче кирип турар тарааларнын 50—60 хуузу чүгле арыглаашкынын эвес, харын кургадышкынын база негеп турар. Оон аңгыда комбайннардан кирип турар тараа үргүлчү-ле элээн хөй саныг холумактарлыг: бок үнүштериниң үрезинери, бүрүлөр, унар, оон-да өске чүдүлдерлиг болуп турар. Ынчангаш бир эвес өд-шкы болгаш холумактардан тарааның арыглаашкынын долдордан чорутпас болза, тараа бодунче шыкты дүрген сиянир аптар, ол болза, ону шыгжап кадагалаар үеде чидиргини болгаш оон шынарын кудуладырынга чедирер.

Тараа арыглаар машиналарынын эртрикичи аргазын көвүдөдүр болгаш арыгталымаан тараанын шаңнарга мөөнөңжип тырлар чоруун тургуспас төлөөдө, тараа арыглаашкынын болгаш кургадышкынын механизастаашкынын шууш-как методун ажыглаары эргежок чугула.

Бүдүрүлгө дуржулгазын эртем талазы-биле бадтыканынга болгаш тускай шинчилелдерин материалдарында үндөйлөш ССРЭ-ниң Эртемдер Академиязынын Барыи-Сибирь салбыры колхозтарда болгаш МТС-терде бар турар тараа арыглаар бөдүнү мишиналары ажыглаарын бодавышаан, шууш-как метод-биле тараа арыглаарынга болгаш кургадышкыны хергелээр механизастаашкынын шаңнар организастаарынын элээн хөй схемаларын чогадып кылган. Схемаларны Новосибирь, Омск, Томск, Тюмень, Кемерово областтарын болгаш Алтай крайнын колхозтарынга непередиң тарадарын сүмөлдөөн.

1951—1952 чылдарын дургузунда чыңдыг шаңнары Новосибирь областын—Маленков аттыг, Сталин аттыг, «Тудугжулар эвилели», «Совет Сибирь», «Победа», «Большевик» болгаш өске-даа колхозтарга туруп тургускулаан. 1952 чылдын ажаап алышкыны кампаниязынын үезинде ол шаңнары дамчыштыр 25 мун ажыг центнер тарааны эртерген.

Шууш-как метод-биле тарааның арыглаашкынын болгаш кургадышкынын комплекслиг механизастаан чорук колхозтарга чогум чүңү бергенил?

Новосибирь областын Болотнинский районун «Большевик» колхозта 4 колхозчулар ажилдап турган механизастатынган шаң тарааны бир катап кургадып, үш катап арыглап тургаш сезон дургузунда 4.200 центнер тарааны кургадып арыгалаан. Ээлчег иштинде бир кижиниң бүдүрер ажылы 1,25 тонна турганындан 16 тонна чедир бедээ. Күш-ажылдын бүдүрүкчүлүү 12—15 катап, ыңчаарга вейкаларнын, сортировкаларнын—3 катап көвүдөөн. Ук колхозта тараа арыглаашкынынга болгаш кургадышкынынга күш-ажыл чарыгдалы 196 кижиниң ажылдаар хүнери болган. Оон аңгыда колхозчуларнын төлөвиринге 300 күш-хүнүн чарыгдалан. Ынчаарга шаанда ол методту ажыглагыжага чедир ол-ла хире кемчээлдиг ажылга 900 кижиниң ажылдаар хүнери болгаш 1350 күш-хүннери чарыгдатынып турган.

Ол-ла районун Ачинский көдээ Советиниң Сталин аттыг колхозунда дөрт-ле ажылдакчы хандырып турган механизастатынган шаң ийи катал эртерирге 8 мун центнер тарааны арыгалаан. Вейка-сортировкаларны ажыглаары ында 3 катап бедээ. Ээлчег дургузунда бир машинага бүдүрер ажыл 5 тонна турганынын орунуга ону 17 тонна чедирген, ол чорук 1180 кизи ээлчези камнап алырын хандырган.

Көдээ ажил-агый механизастаашкынын килдизи дуржулгазын байыдырынга үндөйлөш, шууш-как арга-биле баштайгы хевирде—«Запсиб. фан—2» деп тараа кургадышкынын, ийи хевирде—ВИСХОТ деп тараа кургадышкынын ажыгавышаан, тараа арыглаарынын болгаш кургадышкынын талазы-биле долду механизастатынган шаңнарын ийи кол хевирин чогадып кылган. Ол шаңнарга тараа арыглаарынын болгаш кургадышкынын бүгү чорудулгалары ук чорудулгаларын бүрүн механизастаашкынын принциби-биле боттанып турар. Тарааны кургатпайн арыглап турар үеде шаңны хандырырынга 4 кизи база кургадышкы-биле кады арыглаашкын үезинде—6 кизи негетинер.

Долу механизастатынган шаңның бүдүрүкчүлүү ЗСФАН деп тараа кургадышкыны-биле кызылгас тарааны арыглаанда тараанын шыгы 5 хуу чедип турда дүн-хүн иштинде 50 тонна бараанын тараа азы 30—40 тонна үрезин тараа чедип, ыңчаарга ВИСХОТ деп тараа кургадышкыны-биле ажылдаанда тараанын шыгы ол-ла хире турда дүн-хүн иштинде 35 тонна бараанын тараа азы 25 тонна үрезин тараа болуп турар.

Шаңнарга тургускан дерилгелерин бүдүрүкчүлүү тарааны кургатпайн арыглаанда 80 тонна бараанын тараа (3 катап арыгалаанда) азы 60 тонна үрезин тараа чедип турар.

Механизастатынган шаңнын кыска тайылбыры ыңдыр-дыр. Оон кол бедээлери 200 дөрбелчин метр шөлдүг болур. Оон иштинге кургадышкынын болгаш бункерини бүгү дерилгелери турар. Арыгалаан болгаш кургаткан тарааны төп турар шөлчүгөшти анаа баш тускайлаан турар. Кол девискэриин оң болгаш солагай талаларында дузалаар ийи кажааны тудар: солагай талазындаазы—тараа хүлээп алырынга хергелээр 96 дөрбелчин метр шөлдүг, ол талазындаазы—кургадышкынын пекчазына хергелетинер 20 дөрбелчин метр шөлдүг болур. Чер-черин байдалында болгаш колхозтун хергелелеринден хамаарыштыр өл болгаш кургаг тараага ажыглаар немелде серилерин туруп тургаш механизастатынган шаңны алгыткан туруп болур. Оон аңгыда шаңга кээп база чорудуп турар бүгү тарааны хунге кургадырынга, дензилээринге база санаарынга хергелээр шөлчүгөшти шывылыг шаң-биле кады тургузар; ол ышкы автомобиль дензилерин тургузары база көрдүнүп турар, ол дензилерин дамчыштыр колхозтун бүгү тараа болгаш өске-даа продукциязын эртерип турар.

Тараа шыгжаар черлерни тударда шаңнын бункерин склад-биле катыштырып турар аскылыг орукту—шаң чоогунга тудары сүмөлетинип турар.

Шаңны тус-тус ишкиттерлиг 2 вейка-сортировкалардан, үш-чангыс эл, ийи-ийи эш элеваторлардан, трясиссиядан болгаш тараа кургадышкынында четчелээр. Үрезин тарааны арыглаары-биле ОС—3 деп тараа арыглаар немелде нарын машиналарын шаңга тургузар.

Шууш-как метод-биле тарааның арыглаашкынын болгаш кургадышкынын канчаар чорудары?

Шаңче кирип турар тарааны ишкери 7 кубометр тараа урар онгарже төгөр, шаладан 2,55 метр бедик черде тургускан баштайгы вейкаже ону ол онгардан элеватор чорудуп турар. Баштайгы арыглаашкынын соонда тараа ийи дугаар арыглаар кылдыр сортировкаже кирер, ыңчаарга ийи дугаар арыглаашкын негетинмес болза, үшкү элеваторнун хүлээп алыр хымыжынче кирер. Ынчалзажок ийиги сортировкалашкын соонда ол тараа база-ла элеваторже угланыр, элеватор ону тараа кургадышкынычче, азы бир эвес кургадышкынычче болза, үш дугаар арыглаар кылдыр вейка-сортировкаже тариспорттаар. Кургаткан тараа дөрткү элеваторже база оон ийи үшкү вейка сортировкаже кирер. Үшкү арыглаашкынын соонда тараа элеваторнун хүлээп алыр хымыжынче, ыңчаарга оортан ишкери 16 тонна бараанын тараа бункеринче угланып чоруттар. Тарааны бункерден люкту (тыдык үтү) дамчыштыр автомашинага, чүдүрүп азы шоодайларга савалап турар.

Үрезин тарааны ажылдаанда ук тараа бункерлерден ховулчугашты таварты шаңда тургузуп каан ОС—3 азы ВИМ—2 деп машиналарын хүлээп алыр хымыжынче кирер. 1 болгаш 2 дугаар сорттун тараазы, ОС—3 азы ВИМ—2 деп машиналарга арыглаанынын соонда элеваторже кирер болгаш үрезин тараа кылдыр бункерже угланып турар. Вейкаларга сортировкаларга аңгылатылып ылгалган артыңчыларны бок элеваторнун хүлээп алыр хымыжынга ховулчугашты таварты урар, ол хымыш оларны чүдүрүп чорудар кылдыр бункерже дамчыдып бедер.

Новосибирск көдээ районун Маленков аттыг колхозунда ажылдап турар үстүндө тайылбырлап бижитинген шаң болза, эң бедик көргүзүлгени берген болгаш Барыи Сибирьни колхозтарынга калбаа-биле непередиң кылдыр сүмөлетинген.

Шаңны хандырырынга: аш-чемге хергелээр тарааны кургадышкы чок арыглаарынга—механик, оон дузалакчызы болгаш тарааны дамчыдып бедер болгаш дүжүрер ийи ажылчын; тараа кургадышкы база арыглап турар үеде—механик, оон дузалакчызы, кургадышкы болгаш тараа дамчыдар ийи ажылчын; үрезин тараа арыглаар үеде—5 кизи; арыглаашкын болгаш кургадышкы үезинде—6 кизи негетинип турган.

Тараанын механизастатынган арыглаашкынын болгаш кургадышкынын шууш-как методун ажыглаанда тараа арыглаар машиналарын бүдүрүкчүлүү мурундаазынга дөмейлээр 2—4 катап көвүдөп турарын механизастатынган шаңнарын ажылдадып ажыгланымды дуржулгазы көргүскөн; холдун күч-ажылынын чарыгдалы 9—14 катап эвээжээр; шаңнарга үрезиниңден тараанын иштинге эң бичезинге чедир эвээжээр; мал ажылынга ажыглар тараа артыңчылары элээн эки камгалатынар; тарааны арыглап кургадырынын хуусаазы дыка кызылчыр болгаш ону күрөөгө дужаар дүргөдээр; тараанын бот-үнези аажок кудулар болгаш оң шынары экижир.

Новосибирск көдээ районун Завобская машина-трактор станциязын мастерскаязын демир кезектер бедээлээринге кириштиришаал, Маленков аттыг колхозка шаңны тудары болгаш дерини 54.680 рубль болган.

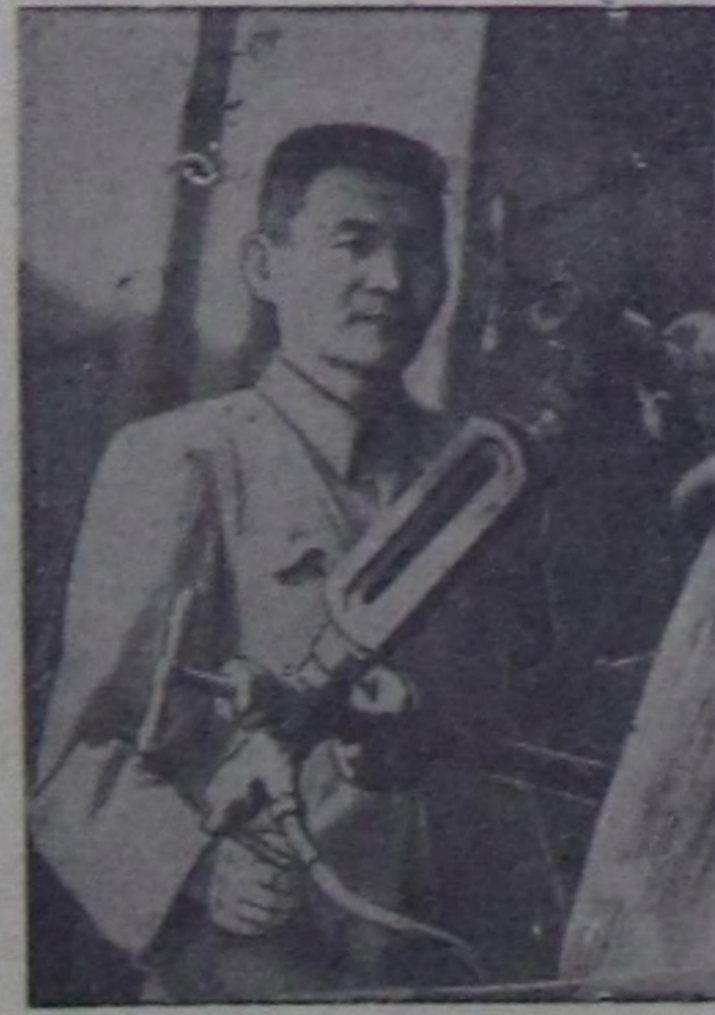
Долу механизастатынган шаңнарын, тараа болбаазырадып ажылдаарынын шууш-как аргазын непередиң чорук болза, чүгле чангыс Новосибирь областа тараа арыглаашкынында болгаш кургадышкынында ажылдаардан хүн-бүрүдө 40—50 мун колхозчулары хостап болур.

Новосибирь облуккускомунун шиптири-биле бо чылын долу механизастатынган 110 шаңнарын болгаш тараа арыглаашкынынга ажыглаар көжүп чоруур 1100 агрегаттарын тургузуп тудары көрдүнгөн.

Колхоз бүрүзү, машина-трактор станция бүрүзү боттарынын тараа арыглаар машиналарын, механизастаашкынын болгаш кургадышкыларын эки ажыглап болур.

А. КИКИН,

ССРЭ-ниң Эртемдер Академиязын Барыи-Сибирь салбырынын эртем ажылдакчызы.

Кызыл хоорай Советиниң депутаты Дүлүш Шүгжээ хоорайныиң электри станциясында улук кочегар болуп ажылдап турар. Бо чылдын бири чартынын бүдүрүлгө планын ол 114 хуу күстөкөн.

Чурукта: Дүлүш Шүгжээ бус котөлунун чанында.

Чуруу С. Феоктистовтуу.

Мурнакчы тудуг бригадазы

ЧАДААНА. (Телефон-биле). Чөөн-Хемчик районун Чыргакы сумузунда Калинин аттыг колхозтун тудуг бригадазы Чыргакынын 7 чыл школынын кышкы септелгезин дооскан. Ол ышкыш, «Коммунизмче орук» колхозтун эш Санчайкапка удурткан тудуг бригадазы электри станциязынын тудуун база 50 баш мал кирер чаа кажааны кылып дооскан. Ол ышкыш колхозтун 21 чуртталга бажыдынын тудуун болгаш септелгезин хуусаа бетинде доозар дөш 63 тудугчулар социалистиг чарышка бот-хүлээлгелер ап, эрестиг ажылдап турарлар.

БИСТИН КОРР.

Дуржулгалыг кадарчы

Улуг-Хем районун Көк-Чыраа сумузунда улгатыр катышкан Ленин аттыг көдээ ажил-агый артелинин малчыны 54 харлыг Ховалыг Ытпал бодунун хүлээлгезин кызыкмаккай болгаш ак-сеткилдиг күүседип турар.

Ховалыг Ытпал 1950 чылда кадаары кадагалаары-биле 120 баш хойну хүлээп алган. Малдын одарын таарыштырып кадарып, чаш төлүн ак-сеткилдиг эки доруктуруп ап турарындан оон кададында малы 1953 чылда 550 баш чедип, чыл бүрүдө өзүлдегил болуп келген.

1952 чылда бодунун күжү-биле 250 баш хой кирер чаа кажааны боду ыяжын кезип, дажып тургаш тудуп алган, база 500 ажыг баш хой кирер кажааны ам бо чылга белең кылдыр септеп бедеткеп алган. Оон-биле кады Ытпалдын кадарган хойлары семис-шырак болуп турар.

1952 чылда эш Ховалыг Ытпал 1180 күш-хүнү ажылдап ап, колхозтан 3340 килограмм тарааны, 2360 рубльди алган болгаш дөрт ай болган бир хаван огулу-биле шаңнаткан.

М. БЮРБЮ.

Почтачы Чаш-оол

Улуг-Хем районун «Партиянын XIX съездин» колхозтун кежигүнү эш К. Чаш-оол колхозтун почтачызынга 2 чыл ажыр ажылдап турар.

Чаш-оол бодунун хүлээлгезин ак-сеткилдиг күүседип, чонун негелдени чогуур өй-шаанда үзүктелешкин чок хандырып турар болгаш өкөлгөн солуннарын, журчалдарын, амы хуунуң чагаа харылааларын колхозтун хову турлагларында ажилдап турар бригадаларынга, малчынарынга боду чедир берип турар.

Бодунун эки ажылынын түдөлүндө эш Чаш-оол чонун мурунга үндүткелди чедип алган болгаш ол эки ажылын үнедеп көргөс районун харылзаа контораындан өртөктиг чүүл-биле шаңнаан.

Н. НАМАЙ.

Колхоз суурунда радио

Би-Хем районун Тарлагда Ленин аттыг колхозтун колхозчулары ам чылыг, чырык чаагай бажынарже кирип, арыг-силег чурттап турарлар.

Ам колхоз төвүндө радио бедлирин тургускан. Ында 55 радиоточкалары ажилдап турар болгаш колхозчулар Москванын үнүн, делегейде болуп турар болушкуннарын радио дамчыштыр дыкнап турар аргалыг болганнар.

К. ОЮН.

Ижин-шөйүндүнүң халдавырлыг аарыглары

Кижиге таваржып турар халдавырлыг аарыгларынын иштинде ижин-шөйүндүнүң халдавырлыг аарыгларынын бөдүү улуг черни ээлеп турар. Аарыглыг болушкуннар колдуунда ижин-шөйүндү иштинге болур болгаш аарыгнын өөскүдүкчүлүгүнүн организмен үндүрүп чүвени колдуунда шөйүндүнү дамчыштыр боттанып турар аарыглар оларга хамааржыр. Ол аарыглар болза, дизентерия, ижин тифи, паратиф болгаш өске-даа чамдык аарыглар болур.

Ижин-шөйүндүнүң халдавырлыг аарыглары бүгү чылдын дургузунд таваржып турар, ыңдыг болза-даа, оларнын саны чайын болгаш күзү, аажок көвүдөп келир дээрши шагда тура илеретинген. Чижээ, дизентерия аарыгларынын эң хөй саныюль, август болгаш сентябрь айларга онаажып турар.

Дизентерия болгаш ижин тифи-биле аарырынын кол үнер дөзү аарыг кизи болурун, оон кадыг, суук албаннарында ук аарыгларынын өөскүдүкчүлүгү микроботтар туруп турарын эртемденнерин, оларнын ортузунда кол черни ээлеп турар совет эртемденнерин хайгаараллары илередиң тодаргайлаан. Амгы аарып турар кижиден аңгыда ижин-шөйүндү аарыгларын непередиңирин үндөшини болза, мурунда дизентерия азы тиф-биле араан чамдык кижилер болуп турар. Кадык апарган, ыңчалзажок боттарын ка микроботтары кадагалаар чорукту уламчылал чоруур ыңдыг кижилерин бациллоносительдер (бацилл дээр микроботтар тардыкчылары) деп едээр. Дизентерия-биле араан кижилерин аразынга хоочураан дизентериянын уржунга азып чоруур чамдык кижилер артып калган туруп болур. Ынчангаш, дизентерия-биле хоочурап араан кижилер база-ла бацилл тардыкчылары болгаш аарыгнын непередиңирин үндөшини болур.

Кадык кижиге халдавыр чыпшынып аарып чорук, бир эвес ижин-шөйүндүнүң халдавырлыг аарыгларынын микроботтары кадык кизи чөм-биле азы суг-биле кады чиптер болза, чүгле ыңчаарда ам тытып болур. Микроботтар болза, кандыг-бир арга-биле чөмчө азы сугже кирер ужурул деп чүве оортан биддингир. Ындыг аргалар аажок хөй.

Ижин-шөйүндү аарыгларынын микроботтарын непередиң тардырынга кижиниң чүдүндүмөөн хирлиг холдары улуг илдини кылган турар. Бацилл тардыкчызы аарыг кизи азы аарыг кижини ажаап турар кизи аарыгнын халдавырын холдарынга белеңи-биле чыпшырып болур. Бир эвес кизи аарыг-силег эвес, албаннаар бажычга барган соонда, чөм чиринин мурунда хуузунда гигиенанын чурумун сагыса, холдарын чүбгас, хирлиг холдары-биле чөмчө, аяк-савага дээр болза, чөмчө халдавырны дамчыдып, ону дамчыштыр боду-даа аарып азы өскөлери-даа аартып болур.

Аш-чемни бедеткээрде, ижер сугну, хлөбти болгаш чиг хевээр чир продукттарыны шыгжаарда аарыг-шевер болбас чорук чылдын кайы-даа үезинде ижин-шөйүндү аарыгларынга таваржырынын чылдагааны болган турар. Дизентериянын болгаш ижин тифиниң микроботтары аш-чем продуктуларынга холушкыш, боттарынын амдырал-чорудулгазын элээн үр үеде уламчылал болурун улгазы эргежок чугула.

Ижин-шөйүндү аарыгларынын неперээшкенинге сээктер база улуг рольду ойнаар. Сээктер болза, кижиниң кадыг, суук албанынга, чөмниң ирик-дүдүк артыңчыларынга

чуургаларны төп каап турары биддингир болгай. Сээк болза, чуургазын төп кааш, кижиниң чурттаар черинче ужуп келир болгаш бодунуң таван-даяанга база өйзөгө ол арыг-шевер эвес чүдүлдерин чамдызын эккеп кааптар. Оларда ижин-шөйүндүнүң халдавырлыг аарыгларынын микроботтары туруп болур. Сээктер эш-чем продуктуларынын кырынга соястат чүгүрүп тургаш, оларга микроботтары чыпшырып каар. Микроботтар кижиге аш-чемни дамчыштыр шаң ыңчаар чыпшынып халдаар.

Халдавырның үнер дөстөрүн, база ул ышкыш ону дамчыдар оруктарын билип ап тургаш, ук аарыгларын болдуурбазынче угланган хемчеглерни белеңи-биле чорудуп, халдавырнын айылындан чайлап болур. Бистин кичээнгейвис хамыктын мурунда араан кижиге угланган турар ужурул, чүге дээрге, аарыг кизи халдавырның үнер дөзү болганда. Бир эвес кандыг-бир кижиге дизентерия аарыгынын сезилгенчиг лемдектери, үргүлчү суук, чамдыкта ханыг, шаралыг чүве куду олтуртуп, ижинде аарышылг, чамдыкта температура бедик болур чорук илеретине берсе, аарыгнын байдалын болдунар шаа-биле эрте тодаргайлаар болгаш эмнээшкенин өй-шаанда эгелээр төлөө, ыңдыг аарыг кижиге эмчини чалаар херек.

Эмчи келгичеге чедир аарыг кижини бажын аргазы-биле эмневеде чогуур. Аарыг кижини чүгле тускай аяк-сава-биле, иштики хөп-биле хандырып болгаш ону тускай орунга чыттырар херек. Эмчинин баштайгы айтышкынын өзүгаар аарыг кижини эмнелгеге ыяавыла чыттырган турар ужурул. Аарыг кизи анаа баргыч, мергежилдиг дузалачынын, камны ажаадганы алыр болгаш ыңчангаш аарыг халдавырның өскөлөрне неперээшкенин үндөшини болуп шыдава.

Хөй-инити болгаш амы-хуу профилактанын эргежок чугула бөдүүн чурумун сагып тургаш, ижин-шөйүндүнүң халдавырлыг аарыгларындан камгалатынып болур. Хамык тын мурунда бажынын болгаш каяа-херим иштинин арыг-шевер байдалын хайгаараар, албаннаар бажынга барган санында база чөм чиринин мурунда саванын суг-биле холдарын чуур, чурттаар черже сээктерин кирибес, олардан аш-чем продуктуларын камгалавышаан, сээктерин бүгү-ле болдунар аргалар-биле узуткаар ужурул. Хөвүн адаанын болгаш чер кырынын суун чүгле хайындыргаш ижер, чиг сутту кажан-даа ижил болбас, аш-чемге чиг хевээр ажыглап турар ногааларны болгаш кат-чимисти хайындарган чылыг суг-биле баш удуур чуур, арыг аржыл-биле чодар херек.

Ижин-шөйүндүнүң халдавырлыг аарыгларын болдуурбазынга камгала тарылгалар улуг рольду ойнап турар. Аарыг чоруктун сезонун көдүрүшкүнү болгу деп үеде чедир чонун аарыга удуур чоруун хандырып төлөөдө, ук тарылгаларын колдуунда чазын чорудуп турар.

Ижин-шөйүндүнүң халдавырлыг аарыглары-биле демиселдин чединиш чүгле совет кадык камгалаган органнынын чорудуп турар хемчеглеринден эвес, харын ук хемчеглерге бүгү ажылчы чоннарын идепкейлиг киржилгезинден база улуг хемчээлди-биле хамааржыры биддингир болгай.

А. АНТОНОВ,

областын кадык камгалап килдизиниң кол терапевт эмчизи.

Колхозчу Уставты шыгыгы сагыыр

Ревизия комиссиязы коллективтиг ажил-агыйнын организаста, ажил-агыйнын быжыгларынга улуг ужурудузгалыг.

Ынчаарга көдээ ажил-агыйнын Уставын каржызы-биле үрээр чамдык Сенди-Лама, Даржаа, Дүдүкпен ышкыш кижилер хөй-инитиниң өңчү-хөргөнгин—малын оорлап, кайы хамаан чок өлүрүп, төчөгелээр чоруктары турда Сүт-Хөл районун Бора-Тайгада «Сталинчы орук» колхозта эртен чылдагы өчөг-сонгудалдыг хуралындан сонгугтурган эштер Сундук (даргазы), Чаш-оол, Чыртак-оол олар бо аразында колхозка чангыс-даа ревизия ажылын кылбаан болгаш харын оон-биле бсттары база көдээ ажил-агый Уставын каржызы-биле үрөп турарлар. Оон тодаргай чижээ болза, бир чыл ажыг үенди иштинде инитиниң малын ончалап санаар, машина, чед-

сек-херексел, акша-хөргөңи болгаш өске-даа ажил-агыйларынын хынаалда ревизиязын чангыс-даа кылбааны болуп турар.

Инитиниң ажил-агыйнын корум-чурумун тудуп, оон улам ынай хөгжүлдөзи дээр, ак-сеткилдиг ажил-даарын идегээш колхозчуларыны инити хуралындан демократия өзүгаар идегел сонгаан ревизия комиссиязынын кежигүннериниң талазындан ол чаагай идегелди күүстөспес болгаш ону тооп көрбөс чоруу канчал-даа таарышпас деп чүвени колхозтун ревизия комиссиязынын соотавы сактып бодааш, ажил-агыйда бар болуп турар. Уставка удуур чоруктарын үүлгөдип турар Устав хажыдыкчыларын өй-шаанда тып, хемчөг хүлээдири олардан негетинип турар.

О. САНЧАЙ,

ПАРЛАТЫНМААН ЧАГААЛАРЫН ИЗИ-БИЛЕ

Балгазын санаторийн дээр ажилдап шыдаар ужурлуг

Совет Эвилелинийн Коммунист партиязы, Совет чазак ажылчы чо- нун материалдыг чаагай байдалын, культуралыг даяалдыг экижидери- биле чергелештир, оон кадыкшылын быжыгларынче улуг кичээгенин салып, чүзүн-баазын халдавырлыг аарыгларын негтерээшкенин бол- дурбас, оларнын артыгышкынын ко- гун үзе эмизериниң шынгы со- рулгазын совет медицинанын, оон чер-черден албан черлерини мурну- га чиди-биле салып турар.

Ол харысалгалыг сорулганы шиттирлээри-биле чурттуң бүгү- ле бодуннарына санаторийлерин, дис- пансерлерин ажиткылааш, оларнын чедишкенин ажилдаарына таар- ымчалыг бүгү байдалдарын хан- дырып тургускунан болгаш эгээр- тимес хөй түнүг ашка-хөреңгини чыл бүрүде берип турар.

Эргиниң бужар бак артышкы- ны—туберкулёз аарыглары болза, бистин областың ажилчы чоңунаң кадык камгалалында чедир шитти- рилетинмес айтыргаларын бирээ- ни. Ол айтыргалыг чоокку хуусаада үзе шиттирлээр сорулга-биле тубер- кулёз эмизериниң санаторийин Балгазын ажиткан дээрин ажил- чы чоң эки билер.

Санаторийиниң ажитканындан бээр эвээш эвес чылдар эрткен. Эрткен үенин иштинде санаторийиниң тжылы Эвилелиниң өске бүгү сана- торийлериниң деннелинге чедир эки- жип болурунун аргалары бар тур- ган. Анаа туберкулёз аарыгларын шыраак мергелештир экижидери- дээ тургулаан, амгы дерилгези-даа таан- дык багай эвес. Туберкулёз чеди- шкенин эмизеринге ол сана- торийиниң таарымчалыг чүвеси— чааяны-биле бүткен, чараш хадыгыг аарга-биле долгандыр бүргетин- гени болур, оон мырнай-ла чанын- да санаторийини аш-чем-биле пөкү- же хандырып шыдаар саян-савазы хөй, саржаг үзү арбын, эът чеми эл- бек, эгээртинмес тараа, ногаалыг, бай-шыраак «Революциянын чал- быжы» колхоз база бар.

Оон-биле кады санаторий эмне- ге-профилактиктик хемчеглерге ха- реглетинер ашка-мөңгүнү күрүнел- ден чыл бүрүде хөйү-биле ап, эмне- ленин дериг-херекселдери-биле улам чепсегелетинип турар. Бнда аарыг улустарын эмизериниң, дыштан- дарынын эки шынардыг оран- ба- жыннары четчир санын.

Бо бүгү бар турда, ул санаторий- ниң ажылы мынчага өдөлөөсин тур- ырып кижилер кайгаар. Чыл-чылда алдынын турар ашка-мөңгүн чеп ажыглатпайын, оон барык хөй ке- зин чарыгдатпайын, анда-ла дедир дужаатынын турар. Электри-биле эмизериниң дериг-херекселдери ажылдап кирибейн, складтарда шыгап алган чытыргылаар. Чыл- дагааны — электростанция чок ди- жир. А электростанциянын тудуун

чорудар дугайы каш чыл бурунгаар шиттирлетинген, смета төлөвиленин чогаадып кылган, аңаа хереклетинер дерилгелер Абаканда шагда-ла кел- ген турбужа, мынчага узамдыгып турарынын ужуру чүү чүве ийик?..

Санаторийге туберкулёзту чүгле эмизеринден аңгыда, эмненикчилерге таарымчалыг байдал база тургустун- ган турар ужурлуг. Анаа хамыктын чугула чүве эки шынардыг чемне- шигени тургузары болур. Бичаарга санаторийин чанында бай колхоз турбужа, эмненикчилерниң чемнен- лезинге ногаа аймаа, сүт продукту- лары кончуг ховар көзүлгүлээр. Чамдыкта бар-даа болза, белеткээ- риниң шынары куду болур.

Санаторийге келген улуг-даа, би- че-даа аарыг кижилерүзү чамдыкта ойнап хөглөксээрин, культуралы- биле дыштаныксыарын күзээр апаар. Бо талазы-биле санаторийде херек- тиң байдалы тергени багай. Эмне- никчилер-биле культура-массалыг ажилды чедишкенин чорудуп бо- лурунун аргалары ында чок эвес. Эзээн хөй ном фондунуң библиотека- даа, улуг эвес клуб-даа, спорт шөлү- даа санаторийде бар. Олар шагынн хөй кезинде хаалчак тургулаар. Анаа ажилдаары-биле штат эзу- гар тургускан массовиктиң чогуу керээ чүү чүве ийик?.. Шалыны доктаамал ап-ла турар чоор оң.

Массовиктиң ажылга харысалга чогу-биле культуралыг хөглээшкенин, дыштаныганын, дадыкшылганын черлери барык-ла ажыглатпай- майн турар. Каяа-даа баарга, чал- гаранчык. Номчуур дээрге, ном ты- вылбас, ойнаар дээрге, клуб хаалгыг, спорт кылар дээрге, дерилге чок шадден башка, каракка көскү, хан- дыкшылдыг чүве чок—шупту-ла мын- дыг. Оон туржук, эртенги гимнасти- ка безин сөөлгү үеде чиккен.

Санаторий клубунга ийи-чангыс кино көргүскенде дыштанып олургу- дег саянды безин чедишпес: бут кы- рынга туруп, шала кырынга олдуруп алгаш, көөр ужур эмненикчилериниң эвээш эвес кезинге таваржып тур- ар. Анаа эмнедикчи эвес, чорумал кижилерден эгелээш, тырып олдуруптарга, бичин клубтун изин- даа дам-на баар. Ол ындаг ышкым- ыг изигте ында-ла кошкак орга- низминг аарыг кижилер дериткеш, даштыгаа үзүп келип, соокка ка- кыр, грипптээр чүүлдер хөй.

Бо бүгү орта эвес байдалдар сана- торийиниң директоруна, эмчилерге тынзыдыг чокка биддинип турары чедир тодаргай. Оларын чайладып узуткаарынче угландыр хемчег ап, оралдажышкын кылып чыдары барык-ла биддирбес боор чүве. Чет- пестерге пат-ла чачыгып калганы- ла ол чоор оң. Бир эвес оон дирек- тору, эмчилери болгаш эскелер-даа күзет-биле ажилдаар чүве болза, Балгазын санаторий амгызындан черле дээр ажилдап шыдаар ужур- луг.

Д. ДӨМҮР-ООЛ.

Багай ажилдыг столовая

Тоңу районунун Тоора-Хем ст- ловазы болза, район төвүнүн чурт- тагыч чоңу аш-чем-биле хандыраа чогуур хөй-ниитиниң чемненитге че- ри болур. Тоора-Хемде оон өске сто- лова-даа чок. Столоваяның оран- бажыны дөлгөм улуг болгаш аяк- савазы-даа четчир. Ол, эргежок чу- гула штат-биле четчелетинген-даа.

Столовая районун аш-чем скла- дындан чоңун чемненитге ханды- рылганын четчип болгу дег про- дуктуларын хун-санында ап турар. Ол хирезинде столоваяга чемненит дээш баарга, долу ассортименттиг чөм каян-даа турбас. Белеткээ чем- нериниң шынары куду, хемчээли эвээш болур.

Оон ужуру чүдөл? Бо айтыргыны Тоора-Хемниң чурттагычы болгаш ол столоваяга доктаамал ийикле өй- өйдө чемненит бээр кижилер бүрүзү- ле мынчалдыр далагалзаа чок ха- рылап шыдаарлар: «Столоваяның чемниде ассортимент чок, хемчээли эвээш, шынары куду болуп турары- ның чылдагааны, анда ажилдап тур- ар кижилериниң ак-сеткилди эвээ- шиден» дээш өске-даа.

Шынап-ла, столовая эргелекчизи Ремнёва, улуг повар Перчевская олар совет хөй-ниити чемненитле- зиниң чурмунага таарышпас чүүлдер- ни үлгүлөп, чемненитчилерни мур- нунга улуг бурууну кылып турарлар. Олар столоваяга үндүрүп берип тур- ар чемнерин чамдык кезиниң ка- жар арга-биле кызыргаш, оон-биле таныш-көрүштерин, өг-бүленини кижигүннерин чемгерип, өске чем- никчилерни эвээш хемчээлди, амдан чок чемнер-биле «хандырып» турар- лар.

М. АРТЫНА.

Албания. Тиранада бо чылын дүк кылыгыг пөстер фабриказын тудуп турар. Совет Эвилелинде алдынган станоктарын ам таарыш- тыр тургузуп эгелээн. Фабриканы ажылдап кийрген соонда дүк кылыгыг пөстер-биле чурт бүрүн хандырттылар.

Кыдат биле улус демократиязынын европа чурттарынын аразында садыгнын хөгжүлдеси

ПЕКИН. Чурттуң хосталганынын соонда эрткен үениң дургузунда Кы- дат Улус Республика биле демо- краттыг лагериниң өске бүгү чурт- тарынын аразында садыг харызаала- ры калбарган болгаш быжыккан. Кыдат биле Совет Эвилелиниң аразында садыг харызаалары онза дүрген темпилериг хөгжүп ту- рар. Кыдаттын даштыкы садыгнын ниити хемчээлинге Совет Эвилели- ниң бот-дензизи 1952 чылда 53,42 хуу болган.

«Женьминьжабо» солунда парла- тынган чүүлүнде даштыкы садыг ми- нистриниң оралакчызы Сюй Сюэ- ханьның айтканы: Хосталганынын соонда Кыдат улус демократиязынын Европада чурттары-биле—Польша, Чехослова- кия, Герман Демократтыг Республи- ка, Румыния, Венгрия болгаш Бол- гария-биле садыг харызааларын тургускан. Ден эргиниң, кайы-кайы- зынага ажыктыг болур чоруктуң бол- гаш бот-боттарына дузалажылганын үндезинде тургустунган ол садыг харызаалары көстүп көрбөөн хемчээлдерге четкен болгаш чайгы- лыш чокка хөгжүп база быжыгып турар.

Бо чылын Кыдат чурттуң эконо- миктиг катап тургузушкунун доос- кан болгаш улус ажил-агый тургу- зушкунунун бирги беш чыл планын боттандырып кирипкен, улус демо- кратиязынын Европада чурттары-биле 1953 чылда садыг дугуржулгаларын чарган. Кыдат биле ол чурттар- ның аразында бараан солужулазы- нын хемчээли өзүп үргүлчүлөп ту- рар. Садыгнын хемчээли эрткен чыл-биле дензереге, бо чылын 37,42 хуу өскөн.

Улус демократиязынын чурттары-

нын Кыдатка берип турары бүдү- рүлгө чепсек-херекселдериниң бот- дензизи бо чылын садыггажымын 74,58 хуузу, үлетпүр чиг-эди—13,14 хуу, херегелел бараанары—12,28 хуу болганы характерлиг болуп турар. Бүдүрүлгенин чепсек-херекселдери- ниң бо чылдагы бот-дензизи 1952 чылдын деннелинде 21 хуу ажып турар. Станоктар, моторлар, көдүр- түр краннар, тракторлар, тудуг дер- илгелери, вагоннар кирип садып ап турар бараанарын ниити ертээнин 51 хуузу болуп турар, ол 1952 чыл- дындын барык 4 катап хөй. Бо сан- нар Кыдаттын экономиктиг тургу- зушкунунун чүгле калбарышкы- нынын болгаш тайбын шынчизиниң дугайын чугаалап турар эвес, харын акы-дүмалышкы чурттарын Кы- датка көргүзүп турар улуг дузалам- чызынын дугайын, Совет Эвилели- ниң ак сеткилди, техника талазы- биле бирги чериниң дузаламчызы- нын ачызында акы-дүмалышкы чурттар үлетпүр тургузушкунунун талазы-биле канчаар-даа аажок улуг чедишкенин чедиң алган дээр дугайын херечилеп турар.

Бодунун элдээнде Кыдат воль- фрам-биле, молибден, мөңгүн суу, даг дугу, олово, кобальт, шой бол- гаш демир рудазы-биле акы-дүмалы- шкы чурттарын хандырып турар, мынчанга акы-дүмалышкы чурт- тарын металлургия үлетпүрүн үле- тпүрүн үлеңи чиг-эди-биле ханды- рып турар. Кыдаттын салышкы- нында элээн улуг черни көдээ ажил- агый продуктулары—анзы-бүрү үс- тер, эът продуктулары, лён болгаш хөвөң ээлеп турар.

(СЭТА).

Албанияда чер ажылынын бүдүрүлгө кооперативтериниң чедишкени

ТИРАНА. Бо көдээ ажил-агый чылында чер ажылынын бүдүрүлгө кооперативтери улам-на быжыккан болгаш хөгжөөн. Бо чылын бүгү кооперативтер кузун тарынар культу- ларын бекит дүжүдүн алган. Көдээ ажил-агыйнын болгаш белеткелдер министрствозунун медээзин өзүгаар алтырга, кооперативтерде кызыл- тастын ортумак дүжүдү ба бүрүзүндө 16 центнер, азы 1950 чылга бодаар- ы 3 центнер хөй болуп турар.

Техниктиг культураларынын: хөвөн- чин, чигир сөөкларынын, тапкынын бүдүрүлгөз кооперативтерде хөгжүп турар. Кооперативтерде бүгү ажил-

дарнын чартындан хөй кезини меха- низастатынган.

Дыка хөй кооперативтериниң үле- тимес фондуну бөдүн чартык катап, азы 1950 чылга дензереге ийи катап өскөн. Сүт фермазын, ногаа болгаш хаваан өстүрериниң фермаларын кооперативтерде тургузуп турар.

Кооперативтерге улуг дузаны кү- рүнө берип турар. Бо чылдын чүг- лө бирги чартында безин коопера- тивтер үрезин, удобрение болгаш машиналар садып алары-биле күрү- неден 42.300 муң лекти (акшаны) алырлар.

(СЭТА).

Корей Улус-Демократтыг Республиканың чазанын доктаалы

ПХЕНЬЯН. Чурттуң улус ажил- агыйн катап тургузарына болгаш хөгжүдериңге 1 миллиард рубль түн- нүг дузаламчыны корей улуска көр- гүзериниң дугайында Совет чазак- тың шиттиринге холбаштыр Корей Улус-Демократтыг Республиканың чазанын доктаалын Корейниң Төп телеграф агенттели дамчыткан.

— Дайынга үредитирген улус ажил-агыйн катап тургузарынын болгаш хөгжүдериңиң база амды- лардык материалдыг болгаш культу- ралыг деннелин экижидериниң соң- гаарлатымнас сорулгалары корей улустун мурнунда тургустунуп кел- ген бо үеде Совет чазактын бистин улуска көргүзүп турары канчаар-даа аажок улуг дузаламчызы биске ча- куштун үнер дээш болуп болгаш биз- तिң улuzuвусту чаа-чаа чедишкени- нерже сорук кирип турар деп док- таалда чугаалап турар.

1 миллиард рубль түнүг дузалам-

чы дээш улуг совет улуска кызыгаар чок өөрүп четириниңкини бүгү ко- рей улус-биле кады илеретишпаан, ол ашка-хөреңгини үредитирген улус ажил-агыйн катап тургуза- рынга, республиканы улам ыңай ин- дустрIALIZEDАСТААРЫНЫН үндезини- рин салырынга база корей улустун амдыралынын материал-культуралыг деннелин беадеринге ажылаар деп Корей Улус-Демократтыг Рес- публиканың министрлер кабинеди доктааткан.

Корей улус совет улус-биле акы- дүмалышкы найыралын улам күш- түг быжыглаар. Бодунуң улус ажил- агыйнын дайын сөөлүндеги катап тургузушкунунуң болгаш хөгжүдө- зиниң канчаар-даа аажок улуг со- рулгаларын ол чедишкенин күөсө- дир деп доктаалда чугаалаан.

Доктаалда КМДР-нин министрлер кабинетиниң даргазы Ким Ир Сен 1953 чылдын август 12-де ат салган.

(СЭТА).

Корей-кыдат талааның хамааты полициязы чепсээ дүжүртүнгөн зонаже кирген

ПЕКИН. Август 10-да корей-кы- дат тала шериг кызыгаарлап шугу- мунун соңгу талазынче чепсээ дү- жүртүнгөн зонаже 800 хамааты по- лицейжилерни чоруткан деп Синхуа агенттелиниң корреспондентизиниң Кэсондан дынадында чугаалап ту- рар.

Хамааты полиция болза, хамааты администрациянын ажылынга дуза- ламчы көргүзөр болгаш корей-кыдат талааның чепсээ дүжүртүнгөн зона- зынага корум-чурумну тудар ужурлуг.

Полицияны ынаар чорударда тай- бынчыдылга дугайында дугуржул- ганын негелделери-биле дүүштүр, а ол ышкаш тайбынчыдылга талазы- биле шериг комиссиянын секретарь- ларынын 11-ги хуралына чедиң ал- ынган дугуржулгага дүүштүр чо- руткан.

Чепсээ дүжүртүнгөн зонаның мур- нуу кезээне америк таладан хамаа- ты полициянын кирериниң үезин ам- лаа доктаадып тургуспаан.

(СЭТА).

Францияда дөрт миллион ажыг ажилчыннар болгаш албан-хаакчыттар ажил соксадып турар

ПАРИЖ. Француз ажилчы чоң- нарын ажил соксадышкынын шынчээшкени хун келген тудум улам калбак хемчээлдиг апар чыдар. «Парипресс-Энтресижан» деп ке- жээ үнер солунуң дынаатканы-биле алырга, август 13-те дөрт миллион ажыг ажилчыннар болгаш албан- хаакчыттар, телеграф болгаш теле- фон ажилдакчылары, демир орукчу- лар, шахтёрлар, Парижтиң хоорай транспортуң ажилдакчылары, газ үлетпүрүн ажилдакчылары, элект- риктер, металлуртар, металлистер, садыг флордунун далайжылары, кү- рүнө болгаш коммунал бүдүрүлгелери- ниң, база албан черлериниң ал- бан-хаакчыттары ажил соксадып турганнар.

Ажыл соксатканныр болза, чүгле ажилчы чоңнарын эрге-ажыкта- рынга хора чедирип турар чазактын

«онза» декреттерин күш чок болду- рарын эвес, харын ажил төлөвирин чыгатырарын база негез турарлар.

Чазактын политиказынга ажилчы чоңнарын ханызы-биле таарым- майн турары Франциянын политик- тиң бөлүктөринде улуг дүвүрээниин хайныктырган. Парламентиниң онза сессиязын чымдырап дугайында не- гелде улам-на калбак хемчээлдиг апар чыдар. Ол негелде чүгле ком- мунист депутаттардан эвес, харын социалистерден, элээн хөй католик- терден болгаш радикалдардан база кээп турары характерлиг чүүл болуп турар. Август 13-ке чедир Национал хуралче 150 депутаттардан негелде- лер кирген. Ол депутаттар Национал хуралдын онза сессиязын чымды- рарын негез турарлар.

(СЭТА).

Франция биле Швейцариянын аразында демир орук харылзаазы соксаан

БЕРН. Француз демир орукчулар- нын ажил соксадышкынын түн- нелде Швейцария биле Франция- нын аразында почтанын, демир орук харылзаазы үрелген деп швейцар парламта дынааткан.

Женева биле Франциянын ара- зында харылзаа долузу-биле сок-

саан. Чоруп шыдапас болгаш дедир чорур ужурга таварышкан кижилер оксааларга эидерип турар.

Франция-биле почта харылзаазы долузу-биле үзүлгөн деп почтанын, телефонун болгаш телеграфтын швейцар федералдыг дирекциязы дынааткан.

(СЭТА).

Барыин Берлинниң ажил чоктарынын комитетиниң кыйгыры

БЕРЛИН. Барыин Берлинниң бү- гү ажил чоктарына болгаш пенсио- нерлеринге Барыин Берлинниң ажил чоктар комитетиниң кыйгы- рын АДН агенттели дамчыткан. Кыйгырында чугаалап турары:

«Чөөн Германиянын чоңунага аш- чем дузаламчызы» деп АКШ-тын чорудуп турар өңчүк-чөңгээлди кам- паниязына удуу чедимсези ажил чоктарынын, пенсионерлерниң болгаш ажилчыннарын удуула- нышкыны хун-бүрү улам өзүп ту- рар. Дузаламчылар болгаш пенсия- лар күжү-биле амдырап турар бис. Бичанган, бис Аденауэр биле Рей- териниң (Барыин Берлинниң обер- бургомистры—Ред.) эрге-чагыргагз турарын күзөвейн турар бис. Ажил чоктары болгаш пенсионерлерни кыйгырып тур бис. Бистин чедимсес чорувусту дорамчылап турарына удуу удууларын, чемсежерин. Бис дузаламчы алыр эргелиг бис деп кыйгырында чугаалаан.

Барыин Берлинниң ажил чокта- рынын сентябрда чорудар деп төлө- вилетинип турар конференцияныга идеякелди белеткелди калбартып чорударынче кыйгырыны ында база кийрген.

(СЭТА).

Италияда чазак кризиси

РИМ. Чазак тургузарын оралда- жырындан Пиччони ойталап каап- кан.

Бодунун чазанын составын Пич- чони 12-де чарлаар деп мурнунда чарлатынган турган. Мурнундагы кабинеттин баштыгы—де Гаспери даштыкы херектер министриниң портфельин алыры бодап турарын айтып турган.

Журналисти бөлүктөрүн медээле- рин өзүгаар алырга, Сарагаттың та- лалакчылары (социал-демократтыг партия) де Гаспери даштыкы хе- ректер министрине томулаарына удуулары бергенер, ол чорук каби- нетти баштаар деп Пиччониниң оралдажышкынын салым-чолун шиттирлөпкен.

(СЭТА).

Иранда санал-онал алышкынын түннелдери

ТЕГЕРАН. Санал-онал алыш- кынын түннелдериниң дугайында Ираннын иштиги херек- тер министрствозунун дынадыны иран радио август 14-те дамчыткан. Тегеранга, оон чок кавыларына

болгаш жоюларга бадылаашкы- нынын 2.044.596 кижилер киришке, оларнын иштинден меджлисти тара- дырына удуу чүгле 1.207 кижилер ба- дылаан.

(СЭТА).

Харысалгалыг редакторунуң оралакчысы Д. О. БЕГЗИ.

Кижилерүзү бажың херекселдерин өрт болгаш өске-даа ай- мылдардан КАМГАЛАДЫП АЛЫРЫ ЧУГУЛА Страхованиениң керээлерин чарып, ону чогуур өйүндө чаартыңар. Курстрахтың инспекцияларына азы агентилеринге барыңар.